

DIÓSI DÁVID

A jövő egyházának „kényelmetlen” atyáinkfiai

Zusammenfassung: Laut „Spiegel online“ zeigen die Ergebnisse einer neuen Studie des Forschungsteams der Berliner Humboldt-Universität, der Universität von British Columbia in Vancouver sowie der Partnervermittlung *eDarling*, dass heutzutage diejenigen Menschen, die Wert auf Unabhängigkeit und Eigensinn legen, sich immer mehr von ihrer Kultur unterscheiden wollen. Sie vertreten Ansichten, die nicht der gängigen Norm der Gesellschaft entsprechen. Wer sich heute von der Masse unterscheiden will, kann möglicherweise das Christentum entdecken. Es wäre aber falsch zu glauben, dass in der Kirche alles so bleibt, wie es ist. Denn gerade diese Menschen, die für sich die Kirche neu entdecken, werden kritische Fragen an die Kirche haben. Sie werden „unbequem“ sein: durch ihre Fragen und Erwartungen. Doch gerade diese „Unbequemen“ werden die Kirche verändern und mit neuer schöpferischen Kraft erfüllen. Durch ihr Fragen und ihre Lebensweise werden sich die Horizonte der zukünftigen Kirche weiten und eröffnen. Ihr Fragen bereitet die Zukunft der Kirche.

Schlüsselbegriffe: Zukunft der Kirche; Glaube; Gläubige.

Manapság sok kortársunk számára az egyház egy párhuzamosan létező világnak tűnik: elavult valóságnak, „lejáró lemeznek”, amellyel csak nagyon ritkán – esetleg egyéni sorsforduló, illetve individuális vagy kollektív határhelyzetek¹ alkalmával –

---

¹ Megtelnek a templomok pl. természeti katasztrófák vagy különböző ámokfutás áldozataiért tartott (többnyire ökumenikus) gyászszertartások alkalmával. Erről részletesebben: Kristian FECHTNER – Thomas KLIE: *Riskante Liturgien. Zum Charakter und zur Bedeutung von Gottesdiensten in der gesellschaftlichen Öffentlichkeit*, in: Kristian Fechtner – Thomas Klie (Hrsg.): *Riskante Liturgien. Gottesdienste in der gesellschaftlichen Öffentlichkeit*, Stuttgart 2011, 7–19; Michael MEYER-BLANCK: *Tsunami. Ökumenischer Gottesdienst im Berliner Dom anlässlich der Flutkatastrophe in Südostasien (2005)*, in: Kristian Fechtner – Thomas Klie (Hrsg.): i.m., 21–31; Klaus EULENBERGER: „Der Boden unserer Herzen ist aufgebrochen”.

interferál. Ma sok ember vallásilag egyszerűen „botfűlű”. Az is tény, hogy meglehetősen sokan életük eseményeire nemhogy választ nem várnak Istentől, de még az Isten után való kérdés is idegen számukra. Az amerikai *Pew Research Center* legújabb felmérése szerint az ateizmus a kereszténység és az iszlám után a földkerekség harmadik legnagyobb „világvalása”.² Egy évtizeddel ezelőtt még negyedikként szerepelt, mára már megelőzte a hinduizmus követőit. A Föld hét milliárdot kitevő lakosságából minden hatodik hitetlen. A Biblia Isten nem divatos. Még tájainkon is egyre ritkábban az, főleg a fiatalok körében. Sokan Istent csak egy „égen lebegő felhőként élik meg, amely mind messzebb van, s mind kevesebb hatással van a földre, amelyet mindinkább az ember maga tart kézben s irányít. Isten, a földről száműzve, elvont fogalommá válik.”³ Ma egy absztrahált, személytelen, meglehetősen kontúrnélküli istenkép dívik.⁴

Trauerfeiern nach den Amokläufen in Erfurt (2002) und Winnenden (2009), in: Kristian Fechtner – Thomas Klie (Hrsg.): i.m., 33–42.

² Vö. „*Weltreligion*” Nr. 3, in: CIG 65 (2013), 21.

³ Luigi GIUSSANI: *A modern ember vallási tudata* (ford. Domokos György), (XX. Századi Keresztény Gondolkodók 4), Budapest 1994, 25.

⁴ Korunk vallásosságáról lásd részletesebben: Diósi DÁVID: *Egyház és posztmodern. Korunk vallásossága és esztétizáló hajlama*, Budapest – Kolozsvár 2012, 33–108; DIÓSI Dávid: *Időzés a Szép vonzásában. A liturgia az esztétizálás és az esztétika tükrében*, in: *Vigilia* 77 (2012), 101–110; RÁCSOK Gabriella: *Posztmodern vallásosság és médiateltetés*, in: *Sárospataki Füzetek* 2010/3, 79–92; HORVÁTH-SZABÓ Katalin: *Az én és a vallás a posztmodern korban*, in: *Távlatok* 56 (2002/2), 238–247; FÖLDVÁRI Mónika – ROSTA Gergely: *A modern vallásosság megközelítési lehetőségei*, in: *Szociológiai Szemle* 8 (1998/1), 127–137; Hans-Joachim HÖHN: *Postreligiös oder postsäkular? Wo heute religiöse Bedürfnisse aufleben*. Herder-Korrespondenz. Spezial (*Renaissance der Religion. Mode oder Megathema?*) 2006/10, 2–6; Peter L. BERGER: *A vallás és a Nyugat*, in: *Beszélő* 11 (2006/1) (letölthető: <http://beszelo.c3.hu>); TOMKA Miklós: *Vallásosság Kelet-Közép-Európában. Tények és értelmezések*, in: *Szociológiai Szemle* 19 (2009/3), 64–79; TOMKA Miklós: *Hagyományos (vallási) értékek a modern társadalomban*, in: *Educatio* 2001/3, 419–433; José CASANOVA: *A vallás helye a szekuláris Európában*, in: 2000. Irodalmi

Valami mégis mintha változást sejtetne. A társadalom messzi horizontján ugyanis egy dolog napról-napra jobban körvonalazódik: egyre nő azoknak a száma, akik a manipulatív immanencia ringatásába belefáradtak. Egyre több ember keresi élete értelmét egy nálánál nagyobb létező bevonásával. Az ember egyre jobban megtapasztalja az immens világ határát, rabságát. Érti, hogy nem elég magának csak önmaga. Persze ettől még nem telnek meg templomaink. De tanúi lehetünk a keresésnek: a szubjektum felhatalmazza magát a vallásos „kalandozásra”.⁵ Spirituális⁶ keresésében minden vallásos tapasztalatot kereső „vándorló” (ez a posztmodern vallásosság prototípusa) saját individuális útját járva (függetlenül minden egyházi dogmától, tradíciótól) a maga (s ideális esetben csak önmaga) „pápája és dogmatikatanára”⁷. Még ha az egyéni hit-élmény elmélyítésében az egyház szerepét nem szabad lebecsülnünk, mégis fontos volna, hogy ezt a – esetenként meg lehetőségen zürzavaros – keresést teológiailag megfelelő módon mint a hitben való felnőtté-válás egyik „(élet)iskoláját” értékeljük. A hit ugyanis nem redukálható a hittételek igaznak tartására, hanem mindig egy személyek közötti kapcsolat eseménye, amely egy egzisztenciát átölelő élményre épít. Az egyéni útkeresésre épülő istenkapcsolat méltóságát és teológiai

---

és társadalmi havilap 2010/szeptember, 1–9 (letölthető: <http://www.ket-ezer.hu>); Grace DAVIE: *A vallás szociológiája* (Napjaink Teológiája Sorozat 15), (ford. Wessely Anna), Pannonhalma 2010.

⁵ Vö. Winfried GEBHARDT: „*Die eigene spirituelle Erfahrung zählt*”, in: HerKorr 64 (2010), 286–290, 287: „Selbstermächtigung des religiösen Subjekts“.

⁶ A „spiritualitás” kifejezés ma használatos homályos jelentéséhez lásd: DIÓSI Dávid: *Posztmodern spiritualitás? Egy divatfenomén az egyház szolgálatában?*, in: *Studia Theologica Transsylvaniensia* 14 (2011), 173–185.

⁷ Martin ENGELBRECHT: *Die Spiritualität der Wanderer*, in: Winfried Gebhardt – Christoph Bochinger – Martin Engelbrecht: *Die unsichtbare Religion in der sichtbaren Religion. Formen spiritueller Orientierung in der religiösen Gegenwartskultur*, Stuttgart 2009, 35–81, 78.

fontosságát az egyházban is fel kell ismernünk.⁸ Hisz – ha jól megfontoljuk – már maga a keresés is *Credo*: „Hiszek!”⁹ Még akkor is, ha ez a – kimondatlan – hitvallás jócskán homályos. Lényegében arról árulkodik, hogy az ember nehezen tudja elviselni egy felsőbb lét-fórum nem-jelenlétét a világban. Persze sokaknak Ábrahám, Izsák és Jákob Istene életidegennek, nagyon távolinak tűnik. Valami konkrétábbra, valami kézzel-foghatóbbra, élményszerűbbre, megtapasztalhatóbbra van szükségük. Istent testi kontaktus formájában, a fizikumon keresztül is „érinteni” akarják. Manapság a vallásnak meg kell szólítania a testet is, valamilyen szinten foghatóvá, tapinthatóvá kell válnia.¹⁰ Erről a majdhogynem kétségbeesett keresésről ír az 1971-ben született makedón irodalmár *Lidija Dimkovska*: „Miért érzem ma úgy, hogy Istennek először egy vitamin-injekcióra van szüksége a jobb vállába ahhoz, hogy rátámaszkodhassam?”¹¹

A berlini Humboldt Egyetem (*Humboldt-Universität zu Berlin*), a vancouveri Brit Columbia Egyetem (*University of British Columbia*) és az *eDarling* partnerközvetítő kutatócsoportjának frissen ismertetett felmérése (11 országból 187 957 személyt kérdeztek meg), amelyet a *Spiegel online* alig egy hónappal ezelőtt tett közzé, fölötte érdekes és figyelemreméltó eredményekre jutott.¹² Egyre több ember, aki saját belátása szerint függetlenül akar élni, elhatárolódik a tömegkultúrától, a

⁸ Erről lásd bővebben: Lydia BENDEL-MAIDL: *Zur Würde der individuellen Gottesbeziehung und ihrer Bedeutung für die Theologie*, in: ThQ 192 (2012), 42–67.

⁹ Vö. Christoph SCHULTE: *Welcher Gott ist der Gott?*, in: CIG 65 (2013), 23k, 23.

¹⁰ Vö. Rainer BUCHER: *Teológia és „posztsekuláris” kor* (ford. Mártonffy Marcell), in: Mérleg 44 (2008), 324–332, 327.

¹¹ Lidija DIMKOVSKA: *1+1+1=1 – Trinität*, Wien 2011 (idézve: SCHULTE: 23 [ford. D. D.).

¹² Vö. Birger MENKE: *Individualisten sind religiöser*, in: Spiegel online [25.10.2012] (<http://www.spiegel.de/panorama/gesellschaft/studie-zur-religiositaet-eigensinn-staerkt-den-glauben-a-862714.html>).

tömeg divatjától. Aki függetlenségét hangsúlyozza, meg akarja különböztetni magát kora kultúrájától, s olyan nézeteket vall, amelyek eltérnek a normától. Ezek az egyének a szekuláris társadalom trendjével szemben ismét felfedezik a kereszténységben a „magányos farkast”. Ott, ahol a norma a vallásos eltávolodás és gondolatnélküliség, normaszegő viselkedést tanúsítanak, s olyan témák kerülnek gondolatvilágukba, mint lét és idő, élet és halál, végesség és végtelenség, amelyek a „jelen idő zsarnokságában” élő tömegember számára vadidegenek. Hirtelen – legalábbis úgy néz *prima vistára* – aki a különlegeset szereti – vagyis élet-*gourmet* –, felfedezi a szekularizált társadalomból kiűzött kereszténységet. A vallásosság az elhatárolódás eszköze lett.

Világosabb a napnál, hogy minden örömujjongás az egyház részéről még elhamarkodott, időnap előtti. Még „nem ihatunk a medve bőrére!” Az okos vadász meg amúgy sem iszik előre a medve bőrére! Még az erre a tényállásra épített optimizmus¹³ is merészség, hadd ne mondjam, vakmerőség. S mégis reménykeltő! Reménykeltő, mert érezzük, hogy nem az ember a történelem egyedüli szereplője: rajta kívül létezik egy másik cselekvő Lény. Ez a tény keresztény reményünk szilárd és biztos alapja.¹⁴ Ő, a cselekvő Isten, ma is meg- és felszólít embereket: egyházon belül és rajta kívül.

Christoph Schönborn bíboros a hamburgi *Überseeclub*-ban 2010. február 8-án tartott előadásában a következőket mondta: „A kereszténység helyzete Európában paradox. Messzemenően marginalizáltnak tűnik. Az egyházak »jelentéktelenül«, de még itt vannak. Azonban már alig van súllyal bíró, hatni képes szavuk. Mégsem látom őket »kifutó modelleknek« egy olyan

¹³ Az optimizmus és a remény közötti különbségről lásd: Joseph RATZINGER: *Krisztusra tekintve. A hit, a remény és a szeretet gyakorlása* (ford. Klemm László), (XX. Századi Keresztény Gondolkodók 1), Budapest 1993, 31–49.

¹⁴ Vö. RATZINGER: *Krisztusra tekintve*, 41.

Európában, ahol az értelem-források kimerülőben vannak.”¹⁵ A jövő egyházának ezen esetleges „híveit” már más fából faragták. Hatalmasat tévednénk, ha azt gondolnánk, hogy minden marad majd a régi, vagy hogy majd visszatérnek az egyházba „azok a szép napok”, amikor még minden rendben volt a helyén. Ezek az idők végérvényesen lejártak, s ha majd egyszer mégis visszaköszönnek, az nem lesz egyhamar. „Bizonyos szempontból újra a kereszténység kezdeténél vagyunk: egy vallásilag és kulturálisan sokféle, messzemenően »pogány« világban.”¹⁶ Az egyház „kénytelen lesz sok mindent előről kezdeni. [...] Nem lesz könnyű dolga, mert a kikristályosodás és a tisztulás folyamatában jónéhány értékes munkatársát elveszíti. [...] A folyamatot még az is nehezíteni fogja, hogy a szektás szüklátókörűséget és a kérkedő makacsságot egyaránt ki kell majd küszöbölni. Előre meg lehet állapítani, hogy mindez időt igényel. A folyamat hosszú és fáradságos lesz.”¹⁷ Sok minden meg fog változni az egyházban, ha ezek az „elkalandozottak” „hazatérnek”, sok minden másképp fog kinézni az egyházban, ha azok az emberek, akik egy egészében szekuláris életmódtól kifáradva megtalálják a tudatosan megélt hithez vezető utat s otthont keresnek az egyházban. Kérdéseik lesznek mind az egyház lezserkedő, simulékony opportunistáihoz, mind annak farizeusaihoz, mind pedig fanatikus, „bütürmesz” képviselőihez. Kemények, elgondolkoztatóak s kijózanítóak *Joseph Ratzinger* – a jelenlegi XVI. Benedek pápa – szavai, amelyeket fiatal regensburgi egyetemi tanárként 1969-ben mondott a

¹⁵ Christoph SCHÖNBORN: *Idegen test vagy gyökér? A kereszténység és jelentősége Európa számára* (ford. Török Csaba), in: *Communio* 19 (2011/3–4), 37–52, 51. Európa helyzetéről lásd továbbá Axel. T. PAUL: *Europa oder was vom Christentum bleibt*, in: *Stimmen der Zeit* 136 (2011), 333–342.

¹⁶ SCHÖNBORN: 51.

¹⁷ Joseph RATZINGER: *Milyen lesz az Egyház 2000-ben?*, in: uő.: *A mustármag reménye* (ford. özv. Jálics Kálmáné – Sántha Máté), Eisenstadt 1979, 132–140, 138k. Ennek a ratzingeri rádióbeszédnek létezik egy későbbi fordítása is: *Hit és jövő. Hogyan fog kinézni az Egyház a 2000. évben?* (ford. Rokay Zoltán), in: *Communio* 15 (2007/1–2), 8–15.

hesseni rádióban: „Nem azok építik az Egyház jövőjét, akik csak előírásokat gyártanak. Nem is azok, akik mindig csak az adott pillanathoz alkalmazkodnak. Azok sem, akik csak másokat bírálgatnak, de saját magukat tévedhetetlen mércének tekintik. Tehát azok sem, akik csakis a kényelmesebb utat választják, akik kitérnek a hitből folyó szenvedés elől, és hamisnak, elavultnak, zsarnokoskodásnak és törvényeskedésnek nyilvánítanak mindent, ami az embertől követel valamit, rosszul esik neki, vagy önfeláldozásra készíti. Mondjuk meg pozitívan: Az Egyház jövőjét most is – mint mindig – a szentek fogják újjáalakítani. Tehát olyan emberek, akik az éppen divatos frázisoknál többet vesznek észre. Olyanok, akiknek azért nagyobb a látókörük másoknál, mert életük tágabb térségére terjed.”¹⁸ Tudott dolog, hogy az értelmesen elgondolkozó, fontos létkérdéseket feltevő emberek a legkritikusabbak. „Kényelmetlenek” lesznek: kérdéseikkel, megélt hitükkel, álmaikkal, elvárásaikkal. S „kényelmetlenségükhöz” társulni fog egy nagy adag bátorság is. Manapság – ahogyan azt már évtizedekkel ezelőtt *Karl Rahner* „megjósolta”, „sokkal radikálisabb módon van szükség a hit mellett döntő egyén magányos felelősségvállalására, mint korábban”, hisz ezek a kortársak „a közvéleménnyel szembehelyezkedve magányos döntést mernek hozni”, s ez egy olyan „magányos bátorság, amely analóg az első keresztény század vértanúinak bátorságával.”¹⁹ Eljön az idő, amikor hiába „igyekszünk »időkozmetikát« gyakorolni: konzerválni a meglévőt”²⁰, s eljön az a nap, amikor már az sem segít, ha „mechanisztikus egyházképben gondolkodunk: működtetni szeretnénk az adottságokat”²¹, variálni a múltat. Eljön az idő, amikor a

¹⁸ RATZINGER: *Egyház*, 137k.

¹⁹ KARL RAHNER: *A jövő egyházának spiritualitása* (ford. Görfföl Tibor), in: *Vigilia* 77 (2012), 891–899, 895.

²⁰ JITIYANU Liviu: *Vallás és a felejtés kultúrája*, in: Uő.: *Mi történik az egyházzal? Gondolatmorzsák*, Kolozsvár 2012, 9–34, 33.

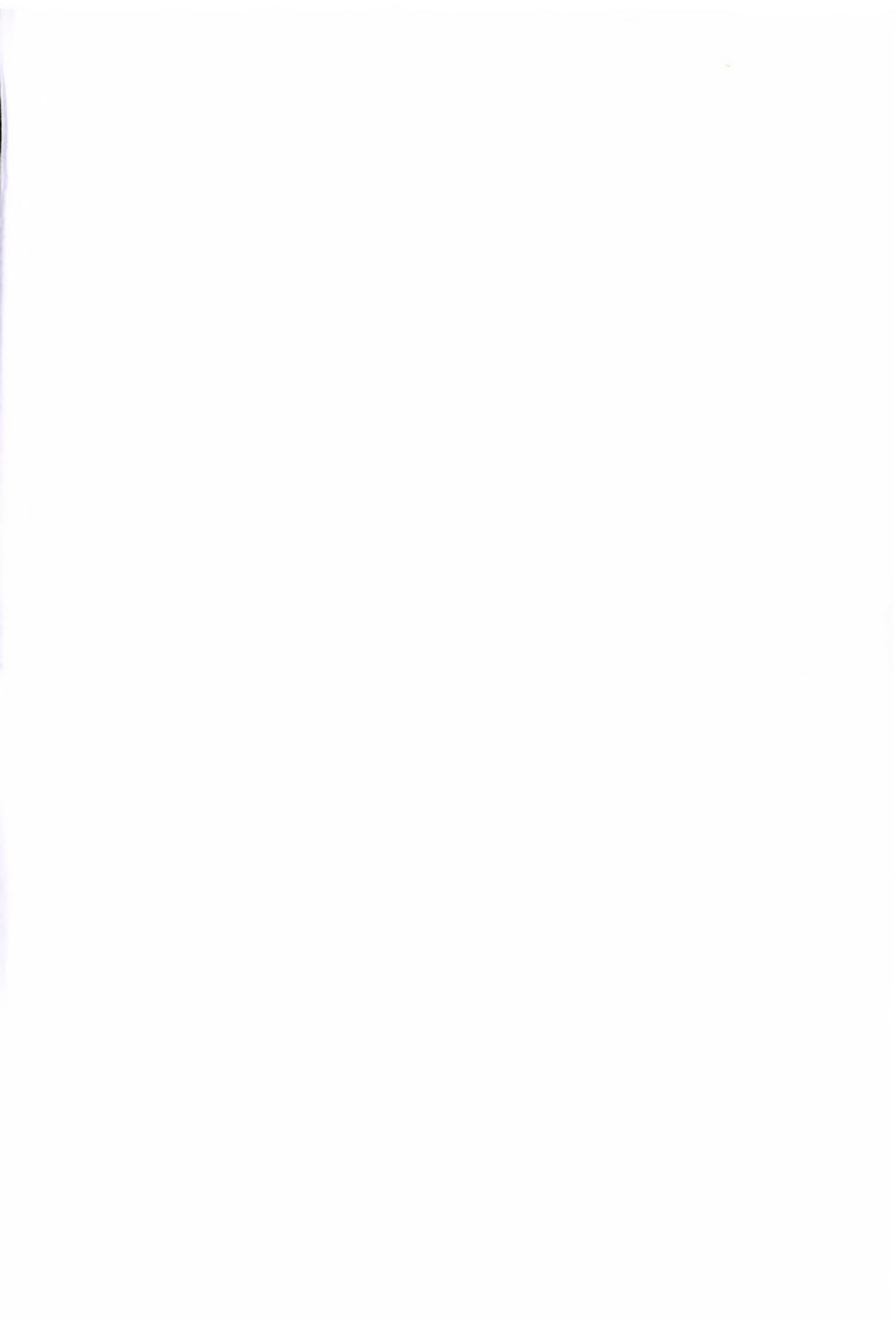
²¹ JITIYANU: 33.

„második naivitás” (*Peter Wust, Ernst Simon, Paul Ricoeur*)²² generációjából oszlopos egyházi tagok, papok és püspökök kerülnek ki. Olyan emberek, akik saját bőrükön tapasztalták meg az istentelen lét kilátástalanságát; akik „pezsgőt bontottak”, amikor felfedezték Istent, s azóta is örömmel éneklük a *Te Deum*-ot, nemcsak „hallás után”, hanem életük „lúdtollal” írt „partitúrájából”. A „nonkonformisták” individualista dinamikája tágítani fogja az egyház horizontját,²³ sőt mi több, meg fogja nyitni valami újra, valami egészen másra, frissebbre, őszintébbre és elmélyültebbre. Istennek van még esélye társadalmunkban. Még ha talán egészen más formában is, mint ahogyan azt mi akarjuk vagy elképzeljük. *Cantate Domino canticum novum, quia mirabilia fecit! – Énekeljete az Úrnak új éneket, mert csodás dolgokat művelt! (Zsolt 98,1)*

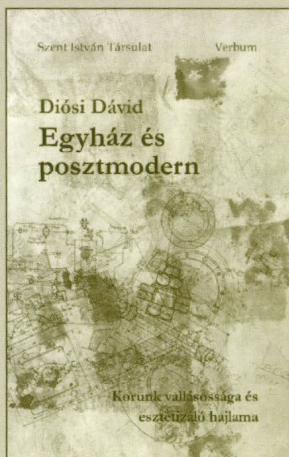
²² Vö. Joachim NEGEL: *Vermittelte Unmittelbarkeit zu Gott. Erwägungen zur „Zweiten Naivität“ als der Glaubenshaltung des erwachsenen Menschen. Jürgen Werbick zum 60. Geburtstag*, Internetpublikáció: <http://www.uni-marburg.de/hosting/ks/personal/negel/naivi2.pdf>.

²³ *Die Unangepassten*, in: CIG 64 (2012), 525.

Elkötelezett katolikusként az egyházzól írni egy vallásilag sokszínű világban nem könnyű vállalkozás. Különösen akkor, ha az ember a leírtakat a hitelesség pecsétjével látja el, és írásában nem mint külső szemlélő vizsgál egy többé-kevésbé ismert világot, hanem saját életteréről ír.

Diósi Dávid „Egyház és posztmodern” írása a katolikus egyház helyzetét vizsgálja a posztmodern jelzővel ellátott világban. Ezen világ sajátja a „megmozdultság”, a sajátos határok elmozdulása, felbomlása. A jelzett világ állampolgára konfúz vallásos térségben találja magát, ahol nehéz tisztán látnia. Nehéz ebben a világban a keresztény értékrend képvisellete.

Erre vállalkozik Diósi, és vezet el az egyházas térség biztos talajára. Az olvasó hiteles és átfogó képet kap az egyházas élet szépségéről. A gördülékeny stílusban megírt könyv élvezetes olvasmány és fontos hiánypótló munka az egyház kérdésével foglalkozó szakmai piacon. Vedd és olvasd!

(Jitianu Liviu, teológus)

E könyvben egyházi szolgálatban tevékenykedők és világiak egyaránt hasznos írásokat találnak, melyek nem csak diagnosztizálnak, de együttgondolkodásra, illetve továbbgondolásra serkentik az Olvasót. Váljanak épülésünkre e könyvben elhintett gondolatok és az Úr áldásával hozzanak életünkben bőséges gyümölcsöt.

(Böcskei László, nagyváradai püspök)

DIÓSI DÁVID: *Egyház és posztmodern. Korunk vallásossága és esztétizáló hajlama*, Szent István Társulat–Verbum, Budapest–Kolozsvár, 2012. 176 old. ISBN 978-606-8059-70-9

Ára: 27 lej.

Megvásárolható a Szent István Társulatnál, a Verbum Kiadónál, valamint a könyvesboltokban (pl. Csíkszeredában és Székelyudvarhelyen a Corvina Könyvesházban, a Csíksomlyói Ferences Kolostor kegytárgyboltjában, a gyulafehérvári érsekség könyvesboltjában), illetve megrendelhető a szerzőnél (tel.: 0752-245.057; e-mail: diosidavid@yahoo.de).

ISSN 1582 – 0661